HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מפני שאור הנר יפה לבדיקה ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר [1]שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם ואומר [2]ויחפש בגדול החל ואומר [3]בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות ואומר [4]נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן האי אור החמה היכי דמי אי נימא בחצר האמר רבא [א]חצר אינה צריכה בדיקה מפני שהעורבין מצויין שם אלא באכסדרה האמר רבא [ב]אכסדרה לאורה נבדקת לא צריכא לארובה דבחדר ודהיכא [ג]אי לבהדי ארובה היינו אכסדרה אלא לצדדין ואבוקה לא והאמר רבא מאי דכתיב [5]ונוגה כאור תהיה קרנים מידו לו ושם חביון עוזו (א)למה צדיקים דומין בפני שכינה כנר בפני האבוקה ואמר רבא (ב)אבוקה להבדלה מצוה מן המובחר אמר רב נחמן בר יצחק זה יכול להכניסו לחורין ולסדקין וזה אינו יכול להכניסו לחורין ולסדקין רב זביד אמר זה אורו לפניו וזה אורו לאחריו רב פפא אמר האי בעית והאי לא בעית רבינא אמר האי משך נהורא והאי מיקטף איקטופי: כל מקום שאין מכניסין כו': כל מקום לאתויי מאי לאתויי הא דתנו רבנן [ד]חורי בית העליונים והתחתונים [ה]וגג היציע וגג המגדל [ו]ורפת בקר ולולין ומתבן [ז]ואוצרות יין ואוצרות שמן אין צריכין בדיקה רשב"ג אומר מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת צריכה בדיקה ורמינהו [ח]חור שבין אדם לחבירו זה בודק עד מקום שידו מגעת וזה בודק עד מקום שידו מגעת והשאר מבטלו בלבו ר' שמעון בן גמליאל אומר מטה החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים סדורים תחתיה ומפסקת אינה צריכה בדיקה קשיא מטה אמטה קשיא חורין אחורין חורין אחורין לא קשיא הא בעילאי ובתתאי והא במיצעי מטה אמטה לא קשיא הא דמיתתאי הא דמידליא ואוצרות יין אין צריך בדיקה והתניא אוצרות יין צריך בדיקה אוצרות שמן אין צריך בדיקה הכא במאי עסקינן במסתפק אי הכי שמן נמי שמן יש קבע לאכילה יין אין קבע לשתיה תני רבי חייא עשו אוצרות שכר בבבל כאוצרות יין בארץ ישראל במסתפק אמר רב חסדא בי דגים אין צריך בדיקה והתניא צריכין בדיקה לא קשיא הא ברברבי הא בזוטרי אמר רבה בר רב הונא בי מילחי ובי קירי צריך בדיקה אמר רב פפא בי ציבי ובי תמרי צריך בדיקה תנא אין מחייבין אותו להכניס ידו לחורין ולסדקין לבדוק מפני הסכנה מאי סכנה אי נימא מפני סכנת עקרב כי משתמש היכי אישתמש [ט]לא צריכא דנפל אי נפל למה לי בדיקה והתנן (ג)חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער התם שאין הכלב יכול לחפש אחריו הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו והא אמר ר' אלעזר (ד)שלוחי מצוה אינן ניזוקין אמר רב אשי שמא תאבד לו מחט ואתי לעיוני בתרה וכה"ג לאו מצוה הוא והתניא (ה)האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העוה"ב

הרי

מפני שאור הנר יפה לבדיקה. לקמיה מפרש מאי מעליותא מאבוקה: **לאורה נבדקת.** לאור שלה נבדקת ואין צריך להביא לה אור הנר בלילה אלא בודקה ביום: **ודהיכא.** באיזה מקום בחדר לא סגיא לה לאור הארובה: **אי נימא להדי ארובה.** נגד החור ממש אמאי לא היינו אכסדרה: **לצדדין.** של חור: **ונוגה.** של עתיד לצדיקים כאור של שבעת ימי בראשית יהיה: **קרנים.** מלשון כי קרן עור פניו (שמות לד). וזהרורין מיד הקב"ה לו לצדיק מזיו של הקב"ה ילכו זהרורין להקרין פני הצדיקים ולא יהיה אורם שוה לאורו אלא כנר בפני האבוקה: **אורו לאחריו.** ואדם האוחזו לפניו הוא בודק הלכך אין יפה לבדיקה: **בעית.** מתיירא שלא יבעיר את הבית ואין לבו על הבדיקה יפה: **האי משיך נהוריה.** אור הנר נמשך ומאריך במקומו ואינו דולק בקפיצות אלא נח במקום אחד: **מיקטף איקטופי.** נפסק וקופץ תמיד. לשון הקוטפים מלוח (איוב ל): **כל לאיתויי מאי.** דלא תנא מקום (ו)שמכניסין בו כו': **חורי.** שבכותל: **העליונים והתחתונים.** הגבוהים יותר מדאי והנמוכים יותר מדאי ואין נוחין להשתמש אין צריך לבדוק: **וגג היציע.** אע"פ שהוא נמוך הואיל ומשופע אין צריך לבדוק אבל שאר גגין שלהן לא היו משופעין: **יציע.** אנפריי"ן: **גג המגדל.** משטיי"ר של עץ שנותנים לתוכו כלים ואוכלים תוכו צריך בדיקה ולא גגו: **ורפת בקר.** שאם היה שם חמץ הבהמות אכלוהו: **ולולין.** מקום דירת תרנגולין. **ומתבן.** בית התבן דמה דרכו של חמץ שם וכן אוצרות יין ושמן: **החולקת.** מעמידין אותה במקום מחיצה לחלק תשמישי הבית ואורחא דמילתא נקט: **ומפסקת.** יש הפסק בין שוליה לקרקע כגון שרגליה גבוהים למטה: **עד מקום שידו מגעת.** כגון שהכותל עב הרבה: **ומפסקת.** יש אויר בין שוליה לעצים: **קשיא חורין אחורין.** דקא תנא הכא חורין צריכין בדיקה: **הא.** דקתני לעיל אין צריכין בעילאי ותתאי שאין נוחה תשמישתן כדקתני בהדיא והא באמצעי שנוחים להשתמש: **דמדליא.** שגבוהה הרבה ויש אויר תחתיה הרבה נוחה תשמישתה: **דמיתתאי.** אף על פי שיש קצת אויר אין נוחה תשמישתה: **במסתפק.** אוצר שמסתפק הימנו יין לשולחנו צריך בדיקה פעמים שהשמש נכנס להביא יין כשהוא כלה על השולחן ופתו בידו: **יש קבע לאכילה.** יודע הוא כמה שמן צריך לכך וכך בני אדם ומביאו קודם סעודה ואין צריך לעמוד מן השלחן ולהביא אבל יין אין קבע לשתיה פעמים ששתיית סעודה [זו] מרובה משל אתמול ואין השמש בקי בדבר: **עשו אוצרות שכר בבבל.** להצריך בדיקה במסתפק כאוצרות יין בארץ ישראל דכיון דרגילין בו אין קבע לשתייתו: **הא ברברבי.** אין צריך בדיקה שיש להם קבע ואומד ואין צריך לעמוד ולהביא באמצע הסעודה: **זוטרי.** אין להם קבע ואומד וצריך לעמוד ולהביא: **בי מלחי.** בית המלח: **ובי קירי.** שעוה צריך בדיקה לפי שעומד מתוך הסעודה להביא מלח ונרות: **דנפל.** אם נפל הבנין אין מחייבין אותו לבדוק את גל אבנים אלא למראית העין אבל לא להכניס ידו ביניהן ומתחלה כשהיה הכותל קיים נשתמש בחוריו ועכשיו נפל ויש שם סכנת עקרבים שדרכן לימצא באשפות ובגלין: **בשאין הכלב יכול לחפש אחריו.** הכי מפרש לה ר"ש (ז) בפ"ב (ח) ותניא כמה חפישת הכלב שלשה טפחים: **שמא תאבד לו מחט.** קודם לכן ואתי השתא לעיוני בתרה וכיון דמתכוין אף למחט לאו שליח מצוה הוא וניזוק: **וכה"ג.** דמתכוין למצוה ולצרכו לאו שליח מצוה הוא בתמיה:

הרי

מטה החולקת בתוך הבית ומפסקת. פרש"י דלענין תחתיה מיירי וקשה דלפי' לא ה"ל למימר החולקת אלא מפסקת ותו לא אלא י"ל חולקת בתוך הבית ומפסקת היינו שמונחת באמצע הבית וחולקת היינו שמגעת מכותל לכותל[א] ואינו יכול לעבור מצד אחר אלא על גבי המטה או ישוח ויעבור תחתיה וקאמר דאין צריך בדיקה לצד הפנימי וכן משמע בירושל' ובתוספתא (ט) דקאמר רשב"ג אומר מטה שהיא חוצצת החולקת בתוך הבית ועצים ואבנים מונחים תחתיה בודק צד החיצון ואינו בודק צד הפנימי[ב] ומתוך הירושלמי משמע דברייתא דקתני בה עצים ואבנים גרס אין צריך בדיקה והא דלא משני הכא שיש עצים ואבנים משום דלא משמע ליה שבשביל כך אין צריך בדיקה (י)[אלא] משום דאין דרך לשוח ולעבור תחת המטה ומשני הא דמידליא התם צריך בדיקה לפי שרגליה גבוהין ויכול לעבור תחתיה בלא שחייה אי נמי במידליא א"ל דלא ניחא לעלות על גבה ולעבור וי"ס דגרסי אין צריך בקמייתא ובבתרייתא צריך ולפי גירסא זו נקט עצים ואבנים סדורים תחתיה לרבותא ור"ח גרס בתרוייהו אין צריך ופריך מהא דבקמייתא לא בעינן עצים סדורים ובבתרייתא בעינן[ג]: **הכא כשהכלב יכול לחפש אחריו.** ולכך אינו פטור אלא מפני הסכנה והא דמשמע גבי מפולת דאם הכלב יכול לחפש אינו כמבוער וצריך לבערו ולא מיפטר מפני סכנת עקרב אור"י שאני התם דודאי איכא חמץ[ד] הטריחוהו חכמים (כ)להשכיר פועלים במרא וחצינא אבל הכא שאין החמץ ידוע לא הטריחוהו[ה]:

שיזכה

מסורת הש"ס

א) [פי' אורה מידו של הקב"ה לו לצדיק כמו כי קרן עור פני משה ושם חביון עוזו אעפ"כ שם אצל המקום עוזו כלומר תוקף האור הגדול אצל הקב"ה יותר מאצל הצדיקים ערוך בערך קרן], ב) לקמן קג:, ג) לקמן לא: ב"מ מב., ד) [לקמן: וש"נ], ה) ב"ב י: ר"ה ד., ו) נ"א שאין מכניסין, ז) [נ"ל רשב"ג], ח) [לקמן לא:], ט) [פ"א ה"ג], י) רש"ל, כ) [עי' תוס' ב"מ מב. ד"ה שאין],

תורה אור השלם

1. שִׁבְעַת יָמִים שְׂאֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם כִּי כָּל אֹכֵל מַחְמֶצֶת וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעֲדַת יִשְׂרָאֵל בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ: שמות יב יט
2. וַיְחַפֵּשׂ בַּגָּדוֹל הֵחֵל וּבַקָּטֹן כִּלָּה וַיִּמָּצֵא הַגָּבִיעַ בְּאַמְתַּחַת בִּנְיָמִן: בראשית מד יב
3. וְהָיָה בָּעֵת הַהִיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַםִ בַּנֵּרוֹת וּפָקַדְתִּי עַל הָאֲנָשִׁים הַקֹּפְאִים עַל שִׁמְרֵיהֶם הָאֹמְרִים בִּלְבָבָם לֹא יֵיטִיב יְיָ וְלֹא יָרֵעַ: צפניה א יב
4. נֵר יְיָ נִשְׁמַת אָדָם חֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן: משלי כ כז
5. וְנֹגַהּ כָּאוֹר תִּהְיֶה קַרְנַיִם מִיָּדוֹ לוֹ וְשָׁם חֶבְיוֹן עֻזֹּה: חבקוק ג ד

מוסף רש"י

חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער. ואין צריך לבערו דאין כאן עוד בל יראה (ב"מ מב.).

מוסף תוספות

א. והיא במקום מחיצה, ובצד חיצון משתמשים בענין אכילתם ושתייתם ושאר צרכיהם ובצד פנים מונחים שם בגדיהם ומצניעם אותם שם. חי' הר"ן. ב. דאי הוה קאי אמטה לא שייך ביה צד חיצון וצד פנימי. תוס' ר"פ. ג. ומשני, דקאמר אינו צריך בדיקה דהיינו בכל ענין, מיירי דמיתתיא והא דקאמר הכא וכו' דנקט עצים ואבנים וכו', כיון דמידליא. שם. ד. כדקתני חמץ שנפלה עליו מפולת. תוס' הרא"ש. ה. בכך אלא לבדוק בעצמו וכיון דאיכא סכנה לא צריך. חי' הר"ן.

רבינו חננאל

מפני שאור הנר יפה לבדיקה. ואע"ג דקי"ל חצר אינה צריכה בדיקה הואיל ועורבין מצויין שם. ואכסדרה לאורה נבדקת, אתא לא לאור החמה לאשמעינן שהבודק ביום בזמן שהחמה מצויה בעולם כשהוא בודק בבית אינו בודק אלא בנר. וכן באבוקה אע"ג שהאבוקה להבדלה מצוה מן המובחר אין בודקין אלא בנר, דמשיך נהוריה ואורו לפניו ויכול להכניסו בחורין ובסדקין. **תנו רבנן חורי הבית העליונים כו'.** פירוש העליונים שאין יד מגעת להשתמש בהן, וכן התחתונים עם הקרקע. והגג שאין בני אדם משתמשין בו וכן היציע. וזה היציע יש לו שלש שמות יציע צלע והתא, יציע דכתיב היציע התחתונה וגו', והוא מפורש בפ' המוכר את הבית בתחלתו. וכן הרפת כדכתיב ואין בקר ברפתים. ולולין כדכתיב ובלולים יעלו אל התיכונה. ומתבן כמשמעו. ואוצרות יין ושמן שאין מסתפקין מהן ואין נכנסין בהם בכל שעה, דליכא למיחש שמא נכנס אדם לשם בפת שבידו ושכחו. כל אלו אין צריכין בדיקה. **וכן** מטה החולקת בבית, אם היא מוטלת בקרקעית הבית ומפסקת, כלומר היא מיושבת מן הכותל של בית עד הכותל שכנגדו ואין אדם יכול לעבור לא מתחתיה ולא מצדדיה, כל הבית שהוא אחורי אותה המטה אין צריך בדיקה. ואם מטה זו מדליא. עד שיהיו עצים ואבנים סדורין תחתיה שאין מי שיכול לעבור תחתיה. ואם הם אוצרות יין ושמן במסתפק מהן, וכן אוצרות שכר בבבל, ובי דגים קטנים ובי ציבי ובי תמרי ובי מלחי ובי קירי, כולן צריכין בדיקה. פירוש קירי, שעוה. **תנא** אין מחייבין אותו להכניס ידו לחור שנפל עכשיו, ואע"פ שהכלב יכול לחפש אחריו, דחיישינן לסכנת עקרב. ואע"ג דאמר ר' אלעזר שלוחי מצוה אינן ניזוקין, חיישינן שמא יתכוין לחפש אגב חיפוש החמץ על מחט שאבדה לו קודם לכן. ואמרינן וכה"ג לאו מצוה היא, והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני או בשביל שאזכה לעולם הבא הרי זה צדיק גמור.

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ו:
נ ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף א:
נא ד מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ד:
נב ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ה:
נג ו מיי' שם טוש"ע סעיף ו:
נד ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
נה ח מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם ס"ז:
נו ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:

לעזי רש"י

אנפרי"ץ [אפינדי"ץ]. יציע.
מישטיי"ר. ארון כלים.